Տպագրութեա՛մբ է որ հնարաւոր դարձաւ երբեմնի Պապիւրոսի պատատներուն և Մագդաթին յաջորդող Փ--ղ-ին վրայ գրուածքի մը օրինակներն արագօրեն և անհամեմատ առատութեամբ բազմապատկել — իրարու քով շարուած մետաղեայ կարկառուն տառերու միջոցաւ — և տպուած գիրքը տարածել ի սփիւռս աշխարհի :

Տպագրութեա՛մբ է որ մեծ միտքեր սկսան աւելի սերտ մտերմութեան մէջ գտնուիլ իրարու հետ և գիտերու անվերջ շարքի մը ծնունդ տալ :

Տպագրութեա՛մբ է որ իրենց աշխատանոցներուն մէջ փակուած գիտուններու աչքը կը զօրէ տեսնել հեռաւոր հորիզոնի մը վրայ նշուլող նոր լոյս մը, և գաղափարներու անմիջական հաղորդակցութեամբ ու շփումով յառաջ կու գան անվերջ գիտեր ու բարիքներ՝ համօրեն մարդկութեան համար :

Տպագրութեա՛մբ է որ խորհողներ, իմաստուններ, գաղափարի բունտ առաջնորդներ, բարոյախօսներ և հասարակական կեանքի վարիչներ կրնան խօսիլ բիւրաւոր մարդոց, անոնց գաղափարներն ուղղել և ազդել անոնց վրայ :

Ո՛չ ոք կրնայ առանձին նկատել ինքզինք՝ երբ գիտէ կարդալ և գիրք մը ունի ձեռքը : Ովկիանոսներէ և քաղաքներու խաժամուժ ամբոխէն հեռու՝ աննշան անկիւն մը, իր զիւղին մենութեանը մէջ ապրող շինականն իսկ՝ երբ կարդալ գիտէ՝ կրնայ ողողուիլ և տաքնալ մեծ միտքերէ ճառագայթուող լոյսերով, գիտակ դառնալ աշխարհի անցուդարձերուն, օրօրուիլ և անրջանքի հեշտալի կեանքն ապրիլ՝ բանաստեղծներու գրուածքներով, մանաւանդ տեղեակ ըլլալ մարդասէրներու գործքին, ընկերաբաններու տեսութեանց և մարդկութիւնը յուզող ու զայն գրաղեցուցող սուրբ ու սեպուհ հարցերուն :

Տպագրութեա՛մբ է որ գիտութիւն, գրականութիւն ու գեղարուեստ օր քան զօր մեծ զարկ ստացան : Անո՛վ է որ ազգեր սկսան գիրար աւելի ճանչնալ, փոխադարձաբար օգտուիլ իրարու բրած յառաջիմութիւններէն, հեռաւորութիւնները գլլել, անջրպետները ջնջել, համաձիրա ու խորհրդակից դառնալ իրարու :

Երբ տպուած գիրքի մը էջերուն մէջ կը բարբափինք, մերթ անհետացող սերունդներ են, արօրի ու թագի մարդեր, որոնք իրենց գլուխները կը ցցեն հոն ու կը թուին խօսիլ մեզ՝ դարերու մէջեն. չքացած ազգե՛ր բոլոր որոնք իրենց փառքի արեւներով կարծես կը նային դէպ ի մեզ, մերթ ժողովուրդներ, անխոնջ վաստակաւորներ որոնք կը թեւադրեն մեզ օգտուիլ իրենց ջանքերէն, իրենց ձեռնարկներէն ու յաղթութիւններէն : Ու մենք մոռցած մեր շուրջի ամայութիւնը՝ երբ առանձին ենք, մոռցած ջարդերիններ՝ երբ ապիրատներէ հալածուած, մոռցած չուառութիւնը՝ երբ դժբախտներու լեգէոններէ շրջապատուած, մոռցած նաեւ սեւն ու սուզը՝ երբ տխրութիւնն է եկած մտած մեր սեմէն ներս, առօրեայ տափակ մտածումներէ ու նկատումներէ պահ մը զերծ, կը մխրճինք հատորի մը թերթերուն մէջ ու մտովի կրնանք ապրիլ իմաստասէրներու, քերթողներու, գիտուններու, ճշմարիտին ու գեղեցիկին համար կռուողներու և յօգուտ մարդկութեան՝ կեանքերնին ի սպա՛ս դնողներու բանկազին մտերմութեանը մէջ, ազատելով մեր միտքը խաւարի տիրապետումէն, զայն կաշկանդող բիւր ըմբռնումներու բիրտ գերութենէն:

Ի՞նչ պիտի ըլլար արդեօք աշխարհի վիճակը՝ երբ տպագրութիւնը չստեղծուէր, և սուղ ու կրակ ձեռագիրներ մենաշնորհը մնային իշխաններու և ընչեղներու, կամ, երբայնի իբր զարդ ու պերճութիւն հանգչիլ առանձնաշնորհեալ հակներու ժլատ գրադարաններուն մէջ և կամ քանի մը բախտաւորներու զգրոցներուն մութ անկիւնը : Հասարակ ժողովուրդն ո՞ւր պիտի գտնէր իր սիրանքին ու ինքնազարգացման աղբիւրը :

Այսպէս, առաւել քան չորս դարէ ի վեր՝ ազգերու յեղաշրջումին ու բարգաւաճման մեծ դրշակիրը եղած է Տպագրութիւնը : Անո՛վ է որ բռնութիւններ տապալած են ու ժողովուրդներ ազատագրուած : Հնչուածներու, տառապողներու աղաղակները՝ չ-ր-ֆ-ն գ-ր-երու մոգական զօրութիւններով Մամուլին տակէն սողոսկած՝ հագարաւոր օրինակներու շնորհիւ ալիք ալիք երկիրէ երկիր կը բռնջռին, կ՚արձագանգեն, խոնջեցնեն մտածել կու տան, անտարբերին՝ զգածուիլ, ընկերաբաններու հնարք մը որոնել կը դրդեն. ու մարդկային եղբայրութիւնը կ՚սկսի ամրապնդուիլ աւելի սերտ կապերով, արհամարհելով պատնէշներն ու սահմանագլուխները :

Իրաւո՛ւնք ունի գահրնկէց Սուլթան՝ Համիտ քառորդ դար ամրողջ իր ամենազօր ինքնակալի հանգամանքովը դողալու Տպագրութիւնն ու չ-ր-ֆ-ն գ-ր-երէն, ցվերջ ատելու զանոնք և կաշկանդելու տպարանի և ձուլարանի ամէն աշխատութիւն լրմանդակ Թուրքիոյ մէջ :